

ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата педагогічних наук, доцента
Барановської Ірини Георгіївни
на дисертаційне дослідження **Шиман Ірини Анатоліївни**
на тему «Формування інноваційної компетентності майбутніх
учителів музичного мистецтва у професійній підготовці»,
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Модернізація сучасної освітньої системи є важливим чинником інтеграції інноваційних технологій, спрямованих на підвищення результатів навчання. Завдяки досягненням науки та техніки відбуваються зміни в методиці викладання та навчання музики, з'являються нові музично-педагогічні стратегії, інформаційно-комунікативні технології. Соціокультурний простір невідпинно насичується зростанням обсягу інформації, у тому числі й музичної, яку майбутній вчитель музичного мистецтва має критично осмислити, засвоїти та цікаво подати учням.

Одним із пріоритетних завдань сучасної музично-педагогічної освіти стає підготовка творчих учителів музичного мистецтва, які, мають інноваційне мислення, здатні глибоко осягнути, сприйняти, інтерпретувати художньо-образний сенс музичних творів різних історичних епох, стилів, жанрів з урахуванням інноваційних трендових тенденцій, сучасних ІТ-технологій, які готові усвідомлено виконувати місію носіїв культури та освіти; здатні, на основі поєднання традицій та інновацій до творчого пошуку та реалізації власного способу навчання музичному мистецтву, реально оцінити свої можливості та нести відповідальність за результати своєї праці. В контексті окреслених завдань, обрана Шиман Іриною Анатоліївною тема дисертаційного дослідження «Формування інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у професійній підготовці» без сумніву є актуальною та вартісною.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

На користь актуальності досліджуваної проблеми свідчить те, що дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» та виконана відповідно до наукової теми кафедри педагогіки «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (реєстраційний номер 0120U002014).

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (від 27 жовтня 2022 р., протокол № 3).

3. Наукова новизна та практична значущість одержаних результатів

На наш погляд, найвагоміші положення дисертаційного дослідження І.А. Шиман мають наукову та практичну значущість. В науковій роботі вперше: визначено та науково обґрунтовано педагогічні умови формування інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва (спрямування змісту психолого-педагогічної та музично-фахової підготовки студентів на формування їх інноваційної компетентності; забезпечення педагогічної підтримки професійного становлення майбутніх учителів музичного мистецтва як педагогів та митців; набуття студентами практичного досвіду впровадження інноваційних технологій музичного виховання учнів в квазіпрофесійній діяльності); розроблено педагогічну модель, що складається з трьох блоків (концептуально-цільовий, змістово-реалізаційний, результативно-диференційований); описано структуру інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва (інтелектуально-мотиваційний, процесуально-педагогічний, особистісно-персоніфікований компоненти); критерії (когнітивно-настановний, праксеологічно-фаховий, індивідуально-детермінований) та конкретизовано показники їхнього оцінювання; схарактеризовано рівні сформованості інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва (прогностично-усвідомлений, репродуктивно-інерційний, початково-інтуїтивний). Дисертанткою уточнено поняття «інновації в музично-педагогічній діяльності вчителя музичного мистецтва».

Практичне значення одержаних у дисертації результатів пролягає в розробці методики реалізації педагогічної моделі формування інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва (інформаційно-концептуалізаційний, технологічно-відтворювальний, фасилітаційно-світоглядний етапи); розробці робочої програми та методичного забезпечення навчальної дисципліни «Основи формування інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва».

Основні положення та результати дослідження впроваджено в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (довідка про впровадження № 951 від 22.11.2023 р.), Ізмаїльського державного гуманітарного університету (довідка про впровадження № 1-7/540 від 14.11.2023 р.), Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (довідка про впровадження № 78-н від 03.11.2023 р.).

4. Повнота викладу матеріалу дисертації в публікаціях

Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження висвітлено в 13 публікаціях (12 одноосібних), з яких 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжних періодичних виданнях, 8 – апробаційного характеру. Публікації повно висвітлюють матеріали дисертаційної роботи. Основні наукові положення дисертації та результати проведених досліджень пройшли належну апробацію на науково-практичних конференціях різного рівня.

5. Ступінь обґрунтованості наукових положень

Ознайомлення з текстом дисертації Ірини Анатоліївни Шиман дає підстави відзначити високий ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків та результатів дослідження, що подані логічно та послідовно. Варто вказати на глибину методологічної, полікультурної, мистецтвознавчої теоретичної бази дослідження, її міждисциплінарний характер, що визначається пошуком характерних ознак феномену «інноваційна компетентність майбутнього вчителя музики». з погляду філософії, педагогіки, мистецтва. На основі наукового пошуку обґрунтовано та виражено подано концептуальні положення дослідження, висвітлено підсумки впровадження авторської методики формування інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у професійній підготовці. Зазначимо, що в роботі гармонійно поєднано результати теоретичного дослідження та практичного (власного педагогічного) досвіду, застосування комплексу теоретичних, емпіричних, статистичних методів дослідження, що підтверджують достовірність результатів та висновків.

У вступі дисертації чітко та коректно сформульовано науковий апарат дослідження. Відповідно до мети дослідження, що полягає в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній апробації педагогічних умов і педагогічної моделі формування інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у професійній підготовці, здобувачкою сформульовано чотири завдання дослідження. Окреслені завдання послідовно реалізуються впродовж усіх етапів дослідження.

Перший розділ дослідження «Теоретичні засади процесу формування інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в мистецько-освітньому просторі» присвячений розв'язанню першого та третього завдань дослідження. Здобувачка правомірно зосереджує дослідницьку увагу на категорії «музично-педагогічна діяльність». Особливого схвалення заслуговує розгляд Іриною Анатоліївною рівнів прогресивного педагогічного досвіду в ієрархічній послідовності, як от: «раціоналізацію – вдосконалення, синтезування, комбінування і доповнення вже відомих форм та методів роботи в закладі освіти модернізацію...», «модернізацію – розроблення, поширення та застосування на методологічно-наукових засадах нових педагогічних моделей...», «новаторство – створення нових моделей педагогічного менеджменту...», «винахідництво – генерування нових педагогічних ідей та концепцій...» (с. 34-35). Ґрунтовним є здійснений І.А. Шиман аналіз наукового доробку вітчизняних та зарубіжних вчених задля дослідження сутності понять «педагогічна інноватика», «інноваційна педагогічна діяльність», «інновації в музично-педагогічній діяльності вчителя музичного мистецтва» та розгляд чинників, що необхідні для успішної організації такої діяльності (с. 36-49).

Вдалим, на наш погляд є визначення здобувачкою сутності та структурних компонентів (інтелектуально-мотиваційного, процесуально-педагогічного, особистісно-персоніфікованого) інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, розгляд специфіки її прояву в мистецько-освітньому просторі (п.1.2.).

Заслуговує уваги наукове обґрунтування дисертанткою, з опорою на поліпарадигмальну методологію, інтеграційного, особисто-діяльнісного, культурологічного підходів (с.74-75) та авторська позиція на визначення сутності педагогічних умов формування інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва як «конгломерату варіативів (факторів, обставин, модусів, динамічних відхилень у загальноприйнятому форматі мистецько-освітнього процесу), що детермінують інтенсивність, ефективність й продуктивність формування інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва та вагому позитивну динаміку інтелектуально-мотиваційного, педагогічно-процесуального й особистісно-персоніфікованого компонентів в мистецько-освітньому процесі (с.77). Особливо актуальними в умовах сьогодення є обґрунтовані І.А. Шиман педагогічні умови формування інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в професійній підготовці (спрямування змісту психолого-педагогічної та музично-фахової підготовки студентів на формування їх інноваційної компетентності; забезпечення педагогічної підтримки професійного становлення майбутніх учителів музичного мистецтва як педагогів та митців; набуття студентами практичного досвіду впровадження інноваційних технологій музичного виховання учнів в квазіпрофесійній діяльності), що акцентують на гостроті потреби підготовки нової генерації учителів-новаторів.

Відзначимо вдалий підхід до розробки та детальний опис критеріально-діагностувальної матриці, що підготовлено дисертанткою для проведення експериментальної роботи з формування інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва (п.2.1.). І.А. Шиман конкретизовано показники сформованості інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва (за когнітивно-настановним критерієм: обізнаність із сучасними педагогічними технологіями; обізнаність із сучасними концепціями музичного виховання учнів; вмотивованість на інноватизацію музично-педагогічної діяльності в НУШ; за праксеологічно-фаховим критерієм: наявність професійної позиції як педагога та митця; сформованість педагогічно-проектувальних умінь; сформованість естетично-педагогічного світогляду; за індивідуально-детермінованим критерієм: креативність особистості; рефлексійність особистості; інноваційна спрямованість особистості). Науково вартісним є обґрунтована та здійснена здобувачкою рівнева диференціація сформованості інноваційної компетентності здобувачів за прогностично-усвідомленим, репродуктивно-інерційним, початково-інтуїтивним рівнями.

Позитивним здобутком є розроблена І.А. Шиман педагогічна модель формування інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва та методика її реалізації в закладах вищої освіти (п.2.2.). Відзначимо методичну компетентність дисертантки на етапі впровадження авторської методики. Без сумніву інноваційними є розроблені майстер-класи, творчі завдання, програма навчальної дисципліни «Основи формування інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва», що містять сучасні

інноваційні погляди дисертантки на процес підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Логічним завершенням дисертаційного дослідження став п.2.3, що висвітлює перебіг дослідно-експериментальної роботи з формування в майбутніх учителів музичного мистецтва інноваційної компетентності (четверте завдання дослідження).

Варто вказати на чітку організацію практичної роботи, що послідовно здійснювалась на інформаційно-концептуалізаційному, технологічно-відтворювальному, фасилітаційно-світоглядному етапах. Доведення статистичної розбіжності за всіма критеріями наприкінці формувального етапу експерименту, котре здійснено здобувачкою за допомогою непараметричного критерію Пірсона χ^2 , з ймовірністю 95% вказує на ефективність запропонованої методики. Отримані дисертанткою результати свідчать про доцільність її впровадження в практику підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Загальні висновки висвітлюють результати, поставлених І.А. Шиман завдань.

6. Оцінка змісту й оформлення дисертації

Відмітимо, що дисертація І.А. Шиман добре структурована. Це цілісна, самостійна, завершена праця, що пройшла належну апробацію та відповідає встановленим вимогам щодо оформлення. Стиль викладу в ній наукових положень, матеріалів досліджень, висновків зрозумілий та доступний для сприйняття.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивно оцінюючи результати, представленої Іриною Анатоліївною Шиман дисертаційної роботи, хочемо висловити деякі зауваження та побажання, що мають дискусійний характер:

1. В розділі 1 п.1.1. дисертанткою здійснено ґрунтовний аналіз наукового доробку вітчизняних та зарубіжних вчених щодо сутності поняття «інноваційна педагогічна діяльність». У дисертації презентовано узагальнений досвід країн Західної Європи щодо змін програмного контенту, освітніх моделей підготовки майбутніх вчителів музики. Зокрема, «збільшення варіативної частини музичних артефактів й поглиблення акценту на перцептивне й естетично орієнтоване вивчення історії музики й співу, їхньої синергії з духом часу і з теперішнім мультикультурним станом суспільства» (с.42). Хотілося б уточнити: чи був врахований такий досвід у вашій педагогічній моделі, чи знайшов відображення в авторській методиці формування інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, в змісті навчальних дисциплін? Які ви отримали результати та які висновки були зроблені?

2. В п. 1.2. презентовано глибокий аналіз сутності поняття «інноваційна компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва» та вдало визначено його структурні компоненти на основі трьох підструктур. Бажано було б ширше розкрити зміст кожного структурного компоненту.

3. В п. 1.3. здобувачкою обґрунтовано наукові підходи та педагогічні умови формування інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного

мистецтва у професійній підготовці. Робота тільки б виграла, якби дисертантка визначила педагогічні принципи, що стали підґрунтям для обґрунтування педагогічних умов та лягли в основу авторської методики.

4. На сторінках роботи (п. 2.1., п. 2.2.) подано адаптовані інноваційні діагностичні методики, різноманітні завдання (моделювання ситуацій, відтворення умов реального уроку), що виконували здобувачі в процесі формувального етапу експерименту; цікаві майстер-класи, зокрема «Інноваційне методологічне рефлексування та мистецька практика», «Інноватика як метакогнітивна стратегія становлення вчителя музичного мистецтва», «Інноваційне мислення – metaskills учителя мистецьких дисциплін», що були проведені в межах лабораторії кафедри педагогіки (с.130). Варто було б ширше представити цей напрацьований методичний інструментарій на сторінках розділу та в додатках.

5. Робота не позбавлена поодиноких описок та огріхів технічного характеру.

8. Загальний висновок

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертаційної роботи, обґрунтованість, достовірність, теоретичну та практичну значущість отриманих результатів, можна вважати, що дисертація Ірини Анатоліївни Шиман на тему «Формування інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у професійній підготовці» має завершений, цілісний, авторський характер і відповідає чинним вимогам п. п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор, Ірина Анатоліївна Шиман заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти

Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

І.Г. Барановська

